Maa- ja metsätalousministeriö

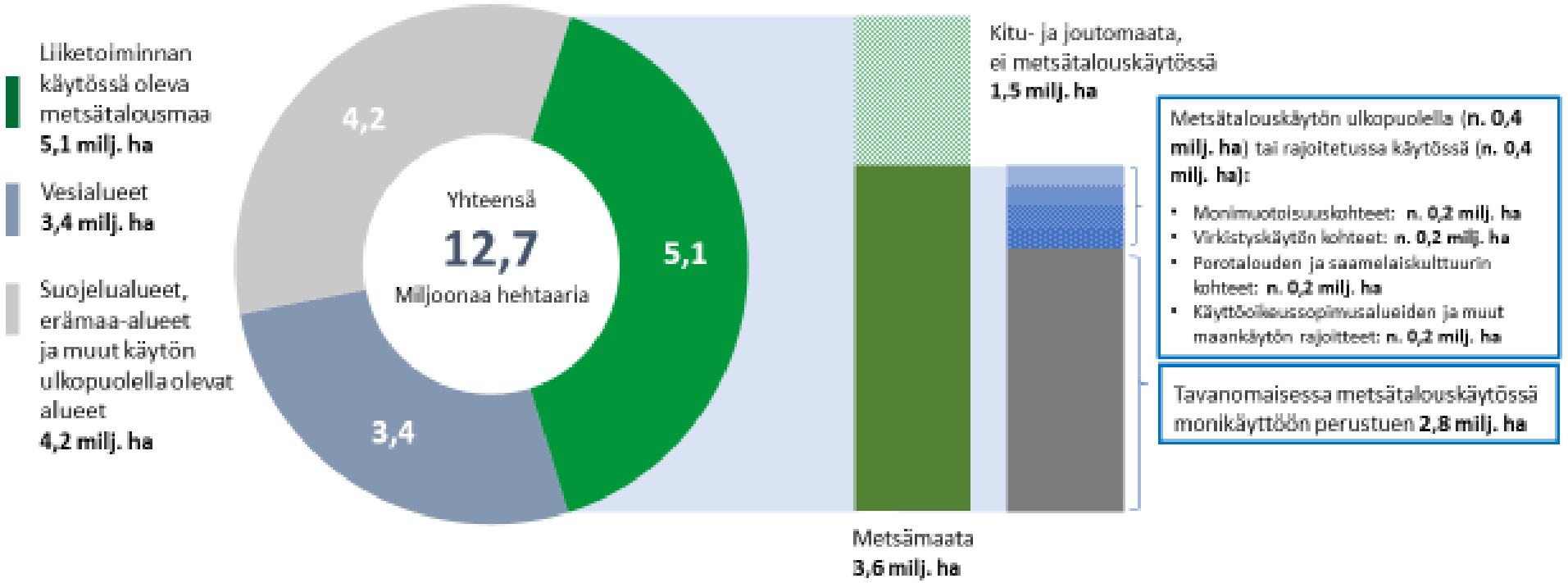
Maa- ja metsätalousvaliokunnan kuuleminen 3.3.2021 Kansalaisaloite (KAA 9/2019) avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla

Metsäneuvos Marja Kokkonen ja neuvotteleva virkamies Ville Schildt

Esityksen sisältö

1. Metsähallituksesta yleisesti
2. Tutkijapalautteen pohjalta arvioidaan hakkuutavan valinnan vaikutusta metsäluonnon monimuotoisuusteen, ilmastoon ja hiilen sidontaan, turvemaihin ja vesiensuojeluun, virkistyskäyttöön ja porotalouteen sekä talouteen
3. Metsähallituksen omistajapolitiikka 2020-2024 ja sen toimeenpano
4. Loppuyhteenveto

Metsähallituksen hallinnassa olevat maa- ja vesialueet

Metsäluonnon monimuotoisuus

- **Jatkuvapeitteinen kasvatus, monimuotisuuttaa edistää mm.** kerroksellisen latvuston tuottamat mikroilmasto-olosuhteet ja näiden olosuhteiden pysyvyys, latvuston kytkeytyvyys, hakkuusta viereisille alueille koituvan reunavaikutuksen minimointi, metsän jatkuva puustoisuus ja maanpinnan rikkoutumisen välttäminen.
- **Jaksollinen kasvatus, monimuotoisuutta edistää mm.** avoalue- ja lehtipuujatkumoiden säilyminen, mahdollisuus palojatkumoalueiden ylläpitämiseen sekä vaihtelevan pituinen järeäpuustoisen varttuneen metsän vaihe
- **Jatkuvapeitteiseen kasvatukseen siirtyminen ei ratkaise monimuotoisuuden turvaamisen ongelmia talousmetsissä.** Luonnonhoidosta on huolehdittava myös jatkuvapeitteisessä kasvatuksessa aivan kuten jaksollisessa kasvatuksessakin. Käsittelymenetelmää (jatkuva vai jaksollinen) oleellisempaa on se, millä tavoin käsittely toteutetaan, kuinka paljon puustoa jää pysyvästi korjaamatta ja kuinka paljon metsissä on tärkeitä rakennepiirteitä.

Ilmasto ja hiilen sidonta

- Lakialoitteen mukaan jatkuvapeitteinen metsänkäsittely vahvistaa metsien hiilivarastoja ja hiilinieluja. Pääosa asiantuntijalausunnoista ei tue tätä käsitystä. **Metsiin sitoutunut hiilimäärä puustossa ja maaperässä näyttäisi olevan suorassa suhteessa puuston määrään ja kasvuun.** Empiiristä tutkimustietoa jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen puuntuotoksesta tosin tarvitaan lisää.
- **Hiilensidonnan näkökulmasta merkittävä seikka on tarkastelutaso ja aikajänne.** Yksittäisen metsikön tasolla kaikki hakkuut pienentävät lyhyellä aikavälillä sekä puuston hiilinielua että hiilivarastoa. Aluetasolla hakkuita voidaan pitkäjänteisesti suunnitella niin, että otetaan huomioon puustojen hiilinielujen ja varastojen ylläpito.
- **Ilmastonmuutokseen sopeutumisen näkökulmasta jatkuvan kasvatuksen yhtenä ongelmana on kuusettuminen ja toisaalta ilmastokestävämpien puulajien suosimisen vaikeus.** Ilmaston lämpenemistä voidaan vähentää lisäämällä lehtipuita metsissä, jolloin ilmakehästä tuleva säteilyn heijastusvaikutus lehtipuista takaisin avaruuteen lisääntyy. Myös monen puulajin metsät ovat vastuskykyisempiä ilmastonmuutoksen tuomille uhkille.

Turvemaat ja vesistöt

- **Turvemailla ojituksesta johtuvia haitallisia ympäristövaikutuksia voidaan vähentää jatkuvapeitteisellä metsänkasvatuksella.** Erityisesti rehevillä turvemailla, tulisi päästöjä pyrkiä vähentämään. Jatkuvapeitteisen kasvatuksen onnistuminen riippuu puuston uudistumisesta, josta tarvitaan lisää tutkimustuloksia.
- Kivennäismailla uudistushakkuiden yhteydessä vesistökuormitusriski lisääntyy, **Vesistöjen tilan heikkenemistä tulee minimoida jaksollisessa kasvatuksessa vesiensuojelutoimenpitein**: riittävät suojavyöhykkeet ja vesiensuojelutoimet maanmuokkauksen yhteydessä.

Virkistyskäyttö

- **Arvostetuimpana koetaan melko avarat ja monilajiset ja usein tasaikäiset metsät**. Arvostetaan hyvää näkyvyyttä, melko runsasta alikasvosta ja vihreää käsittelemätöntä kenttäkerrosta.
- Vähiten arvostettuina metsänkäsittelyinä pidetään uudistushakkuita, erityisesti avohakkuukohteita.
- Kasvatusmenetelmien maisemavaikutukset riippuvat hakkuukuvioiden rajauksesta, useudesta ja suuruudesta.
- Virkistyskäytön ja maisemapreferenssien tutkimuksen perusteella ei voida kategorisesti sanoa, että avohakkuiden kieltäminen aina parantaisi metsämaiseman laatua virkistyskäyttömielessä.

Porotalous

- Valtaosa poronhoitoalueen metsämaasta on Metsähallituksen vastuulla olevaa valtion metsää josta 2/3 on metsätalouskäytössä
- **Jäkälälaidunten tilaan, varsinkin jäkäläpeitteeseen, vaikuttavat metsätalouden lisäksi myös porotalous itse sekä muut maankäyttömuodot ja ilmasto.** Jäkälälaidunten kuluminen tunturipaliskunnissa on johtunut suurista poromääristä ja laidunkierron puuttumisesta, joihin myös hakkuut ja maanmuokkaus osaltaan vaikuttavat.
- Tärkeillä porojen talvilaidunalueilla jäkälän ja lupon kasvua edistetään ylläpitämällä metsien peitteisyyttä ja säilyttämällä puustossa myös riittävän vanhoja ikäluokkia. Mahdolliset hakkuut pyritään kohdentamaan metsiin, joista lupot ja jäkälät ovat jo hävinneet ja niiden elpyminen on epätodennäköistä. Jäkälikköjen elvyttämiseksi tulisi myös kehittää ja toteuttaa porojen laidunkiertoa paliskunnissa.

Talous

Kannattavuus

- Kasvatusvaihtoehtojen taloudellisia kannattavuutta vertailevien tutkimusten tulokset ristiriitaisia.
- Metsänkasvatuksen taloudellisen **kannattavuuteen** sekä metsän hiilensidontaan ja -varastoihin **vaikuttavat** sekä **metsiköiden rakenne, kasvupaikka- ja ilmasto-olosuhteet että metsänkäsittelyn voimakkuus.** Tämän vuoksi peitteisen ja jaksollisen metsänkasvatuksen menetelmien vertailu on haastavaa.
- Useimmat mallipohjaiset laskelmat perustuvat oletuksille (luontainen uudistuminen), joihin liittyy suuri epävarmuus. Kokeellista tutkimustietoa luontaisen taimiaineksen synnystä ja taimettumisesta poimintahakatuin käsitellyissä metsissä vielä vähän.
- Nykytiedon mukaan pitkällä aikavälillä puuston kasvu jää jatkuvapeitteisessä selkeästi alemmaksi kuin jaksollisessa kasvatuksessa.

Talous

Metsätuhot

- Jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen vaikutuksesta erilaisiin tuhoriskeihin on olemassa vähän tutkittua tietoa Suomessa, poikkeus juurikääpä.
- Kun kuusikon uudistaminen pyritään toteuttamaan luontaisesti eri-ikäisrakenteisen metsän kasvatuksella, tulee varmistaa, ettei kuusikossa ole juurikääpää. Jos on, niin päätehakkuu ja puulajin vaihto**. Avohakkuiden kategorinen kieltäminen estäisi juurikäävän metsänhoidollisen torjunnan**
- Jatkuvapeitteisessä metsänkäsittelyssä syntyy enemmän korjuuvaurioita, jotka alentavat laatua ja altistavat puiden heikentymisen vuoksi hyönteistuhoille.
- **Kasvupaikalle sopivien puulajien ja sekametsien suosiminen on paras tapa alentaa sekä kotoperäisten että vieraslajituholaisten etenemistä,** koska sekametsät muodostavat sekä kemiallisia että mekaanisia esteitä lajien etenemiselle ja isäntäpuun löytämiselle sekä tarjoavat runsaammin habitaatteja tuhohyönteisten luontaisille vihollisille. Voi olla **ongelmallista jatkuvapeitteisessä kasvatuksessa.**

Talous

Puunkorjuu

Jatkuvaan kasvatukseen soveltuvat kohteet herkkiä maastovaurioille ja metsäkoneiden aiheuttamien vaurioiden palautuminen kestää pitkään.

korjuukustannukset jatkuvassa kasvatuksessa noin 28 % korkeammat koko kiertoajalla

Jatkuvassa kasvatuksessa poistuma koostuu aikakin aluksi valtaosin järeistä puuyksilöistä, minkä vuoksi korjuussa pitää käyttää mahdollisimman järeitä hakkuukoneita. Voi aiheutua maasto- ja korjuuvaurioita

Jatkuvan kasvatuksen hakkuissa kasvatettavan elinkelpoisen taimiaineksen vahingoittamisen välttäminen on ensisijaisen tärkeää.

Uudistaminen

Jatkuvapeitteisessä metsänkasvatuksessa uudistuminen pohjautuu varttuneen puuston alla tai pienaukoissa tapahtuvaan luontaiseen uudistumiseen.

Erika-kokeet 1980-1990-luvulta:

- taimia (melkein yksinomaan kuusen taimia) syntyy poimintahakatuissa metsiköissä lähes joka vuosi siemensadon määrästä ja laadusta sekä siementen itämisolosuhteista riippuen.
- Valtaosa taimista kuolee jo ensimmäisten kasvukausien aikana
- taimien pituuskehitys rinnankorkeudelle kestää havaintojen mukaan useita kymmeniä vuosia (keskimäärin 60 vuotta)

Peitteellisen metsänkasvatuksen kestävyyden näkökulmasta uudistumisen onnistumisesta pienaukkohakkuussa Etelä-Suomen viljavilla kasvupaikoilla ei tämän hetkisten tutkimustulosten mukaan ole riittävää, yleistyskelpoista näyttöä.

Talous

Puun ominaisuudet ja laatu

- Tutkittua tietoa puuston laadusta jatkuvan kasvatuksen metsissä on toistaiseksi niukasti.
- Mikäli puusto joudutaan kasvattamaan harvana, niin kasvutila lisää paitsi runkopuun myös oksien kasvua, mikä puolestaan vaikuttaa puuston ominaisuuksiin ja laatuun
- Korkea laatupotentiaali männyn sahapuun osalta on toteutunut silloin, kun parhaimmat puuyksilöt on jätetty kasvamaan huomattavasti pitempään – jopa 180-vuotiaiksi – kuin jaksollisessa metsänkasvatuksessa.
- Eri-ikäiskuusikoiden ongelmina on todettu runkopuun suuret tiheyserot, oksatihentymät ja suurempi lylyn määrä verrattuna jaksollisen metsänkasvatuksen kuusikoihin. Puun teollisen käytön kannalta erot olivat kuitenkin vähäisiä

Pääministeri Sanna Marinin v. 2019 hallitusohjelma

- *Edistetään monipuolisia metsien kasvatus- ja käsittelytapoja, mukaan lukien jatkuvapeitteinen kasvatus, ilmastotavoitteet ja taloudelliset näkökulmat huomioonottaen.*
- *Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset päivitetään siten, että yhteensovitetaan paremmin kestävä metsätalous, puun saatavuus, luonnon monimuotoisuus, virkistyskäyttö, ilmastopolitiikan tavoitteet ja maankäytön eri muodot*.
- *Edistetään talousmetsien luonnonhoitoa, kuten lahopuun ja kantojen jättöä, kulotusta, tekopökkelöitä, riistatiheikköjä, suojavyöhykkeitä ja vesistövaikutuksen pienentämiseen tähtääviä toimia. Myös Metsähallituksen mailla edistetään jatkuvan kasvatuksen menetelmiä.*

Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset vuosille 2020-2024 1/2

Hyväksytty talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 23.4.2020. Seuraavat linjaukset ovat samansuuntaisia kansalaisaloitteen tavoitteiden kanssa:

- *Metsähallituksen monikäyttömetsille sovittiin hiilinielutavoite Puuntuotantopanoksia lisätään monikäyttömetsien hiilivaraston kasvattamiseksi lannoituksella ja käyttämällä metsänviljelyssä jalostettua siementä.*
- *Peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alaa uudistushakkuuluonteisissa hakkuissa lisätään 25 %iin. Lisäystä kohdennetaan erityisesti turvemaille*.
- *Turvemaiden käsittelyssä huomioidaan paremmin niiden ilmastovaikutukset ja vesiensuojelu. Keinoina mm. peitteellisen metsänkäsittelyn lisääminen*
- *Monikäyttömetsissä kiertoajan jatkamista käytetään siihen soveltuvissa kohteissa*
- *Uusiutuvan energian tuotantoa valtion mailla ja vesillä edistetään ja tuulivoimapotentiaalia hyödynnetään*
- *Toteutetaan metsähallituslain mukaisena yleisenä yhteiskunnallisena velvoitteena aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelma monikäyttömetsissä. Ohjelma sisältää myös hallitusohjelman mukaisia toimenpiteitä.*
- *Panostetaan nykyistä enemmän vesien suojeluun valuma-aluesuunnittelulla, ohjeita tarkentamalla ja työmenetelmiä kehittämällä.*
- *Osallistutaan ekologisten kompensaatioiden kehittämiseen käynnistyvän lainsäädäntö-hankkeen puitteissa.*
- *Valtion retkeilyalueilla käytetään peitteisen metsänkäsittelyn menetelmiä ja huomioidaan korostuneesti alueiden monimuotoisuus-, maisema- ja virkistysarvot.*

Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset vuosille 2020-2024 2/2

- J**atkuvapeitteisen metsätalouden menetelmiä tullaan käyttämään niille soveltuvilla kasvupaikoilla** erityisesti, jos alueen muiden käyttömuotojen vuoksi peitteisyyden ylläpitäminen metsässä on tärkeää. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi **soveltuvat turvemaiden metsät**, **Lapin karut männiköt, matkailu- ja retkeilyalueiden metsät sekä muut virkistyskäyttö- painotteiset metsät**.
- Omistajapolitiikan valmistelun yhteydessä tunnistettu ongelma**: ei ole olemassa luotettavaa suuralueen metsänkäytön pitkän ajanjakson suunnittelu- ja simulointityökaluja** (kuten tasaikäisrakenteisen metsätalouden suunnittelussa), jotka kuvaisivat riittävän luotettavasti **jatkuvapeitteisillä menetelmillä hoidetun metsäalueen kehitystä.**
- Metsähallitus perusti elokuussa 2019 kolme 5000 hehtaarin jatkuvan kasvatuksen havaintoaluetta.**Tarkoituksena on saada lisää kokemusta ja tutkimustietoa peitteisen metsätalouden harjoittamisesta erityisesti laajoilla alueilla.** Havaintoalueilla tehdään tutkimusta yhteistyössä yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa. Seurantaa ja tutkimusta tullaan tekemään 30 vuoden ajan.

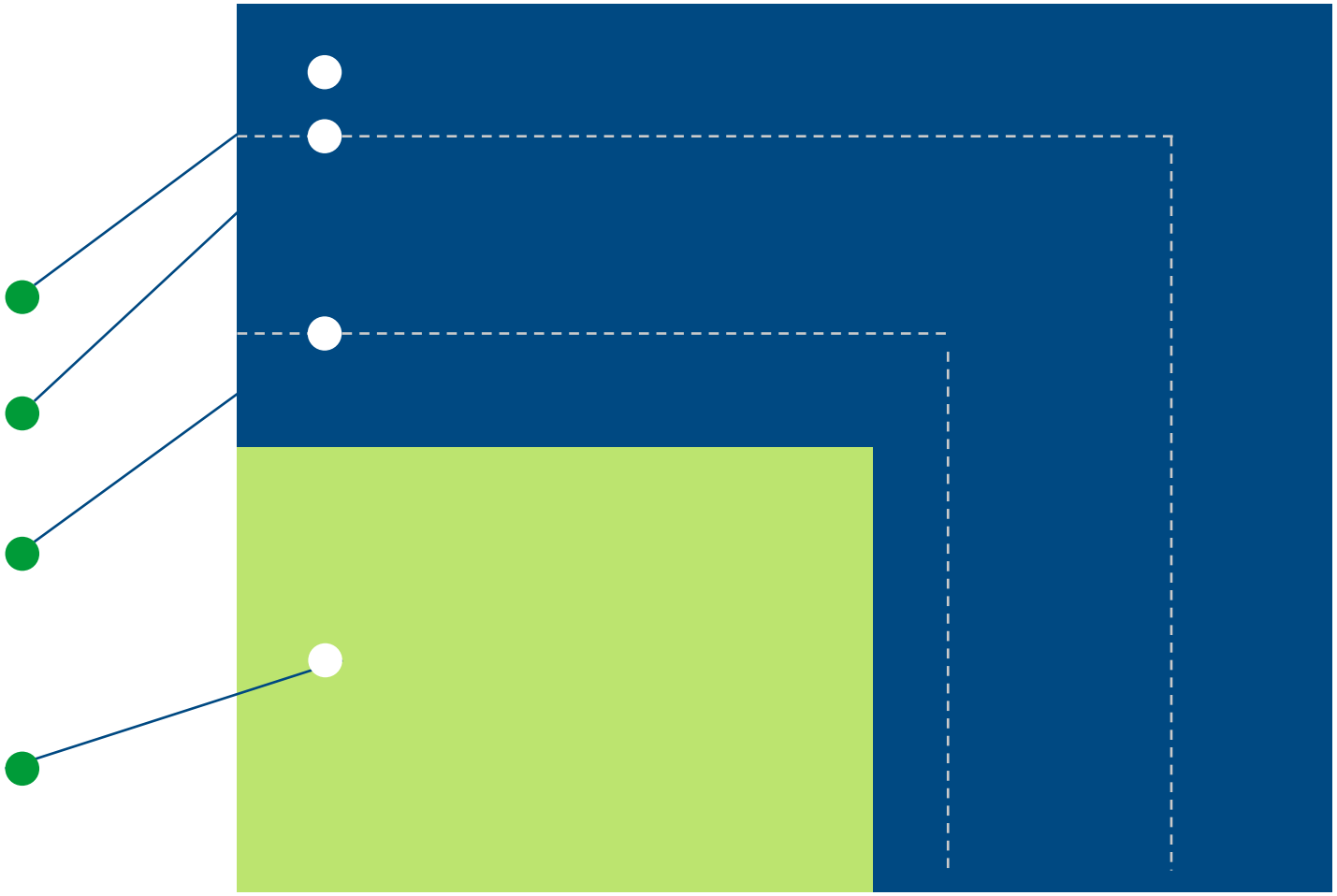
Monikäyttömetsien kasvu ja hakkuiden taso

Puuston kasvu monikäyttömetsissä 13,3 milj. m^3 /v.

Metsälain ja yleisten metsänhoitosuositusten mukainen kestävä hakkuumahdollisuus 9 milj. m^3/ v.

Metsähallitukselle asetettujen, metsien käyttöä rajoittavien yhteiskunnallisten velvoitteiden mukainen, luonnonvarasuunnitteluun sisältyvä kestävä hakkuumahdollisuus 6,6 milj. m^3/v.

Toteutuneet hakkuut 6 milj. m^3/v.

Lopuksi

- Maa- ja metsätalousministeriö pitää tehdyn kansalaisaloitteen tavoitteita, hyvinä. Ongelmana on, että **valittu keino ei nykytietämyksen mukaan sellaisenaan tue asetettujen tavoitteiden saavuttamista.**
- **Lakitasoinen ohjaus valtion metsien hoitomenetelmän valinnassa ei myöskään ole tarkoituksenmukaista ja johtaa helposti epäoptimaalisiin ratkaisuihin** niin puuntuotannon, luonnonsuojelun, ilmastotavoitteiden kuin sosiaalisen kestävyydenkin yhteensovittamisessa.
- Vuoden 2014 metsälain muutoksessa luotiin hyvät edellytykset metsien monipuolisille käsittelyille, joten **ei ole perusteltua rajata lakiuudistuksella tätä menetelmäkirjoa yhden maanomistajan mailla.** Jatkuvapeitteisen metsän käsittelymenetelmät tarjoavat tietyissä tilanteissa hyvän vaihtoehdon metsän jaksolliselle kasvatukselle. Etenkin turvemaiden metsien käsittely
- Metsähallitukselta jo edellytetään valtion metsätalouden harjoittamisessa selvästi korkeampaa kestävyyden tasoa kuin muilta maanomistajilta**. Hallitusohjelman pohjalta päätetyt Metsähallituksen omistajapoliittiset linjaukset toteuttavat nykytietämyksen mukaista kokonaiskestävää metsänkasvatuksen tasoa**. Mikäli peitteisen metsänkäsittelyn tavoitetasoa lisätäisiin yli edellä mainitun 25 % tason uudistushakkuuluonteisista hakkuista, tulisi peitteellisen metsänkasvatuksen piiriin kohteita, joiden uudistuminen ei nykytietämyksen valossa onnistu riittävän hyvin. Tällöin metsien kasvu ja hiilensidonta heikkenevät ja hakkuumääriä pitäisi laskea.
- Ottaen huomioon maa- ja metsätalousvaliokunnan saama asiantuntijapalaute, maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että Metsähallituksen omistajaohjauspäätökset toteuttavat jo tasapainoisesti kestävyyden eri osa-alueita. Näin ollen maa- ja metsätalousministeriö ei puolla tehdyn kansalaisaloitteen hyväksymistä.
- Maa- ja metsätalousministeriö korostaa vielä lopuksi, että **aktiivista kehitystyötä jatkuvan kasvatuksen menetelmien soveltuvuudesta eri kasvupaikoilla ja puulajeilla tulee jatkaa yhdessä tutkimuksen ja käytännön toimijoiden kanssa sekä tälle kehittämistyölle tulee varata riittävät voimavarat.**